

RIJEČ NAKLADNIKA

Ove godine Državni arhiv u Pazinu obilježava 60 godina od svog osnutka. I jubilarnim 25. brojem *Vjesnika istarskog arhiva* želimo obilježiti ovu godišnjicu naše Ustanove. Iz tog smo se razloga odlučili na nešto izmijenjeni, svečaniji oblik ovog broja *Vjesnika* u kojem donosimo kao i u svim prošlim brojevima unutar ustaljenih rubrika arhivska obavijesna pomagala, rasprave i članke te osvrte, prikaze i vijesti iz arhivistike i njoj bliskim znanstvenim područjima.

To je prigoda da se u kratkim crtama, gotovo lakonski jezgrovito, osvrnemo na historijat arhivske službe na ovom najvećem jadranskom poluotoku. Iako se već od 13. st. u priobalnoj Hrvatskoj spisi čuvaju u pismohranama koje se sređuju i popisuju, o organiziranoj arhivskoj službi možemo govoriti tek od 20. stoljeća kada se ustanovljavaju arhivi, najprije u nadležnosti državne uprave, a potom i kao samostalne ustanove koje trajno čuvaju, stručno obrađuju i pružaju na korištenje arhivsko gradivo. U doba Austro-Ugarskog Carstva pri Centralnoj komisiji za zaštitu spomenika osnovana je arhivska sekcija na čiju je inicijativu krajem 19. st. počeo djelovati i Arhivski savjet kao savjetodavno tijelo za arhivsku problematiku. Upravo je spomenuti Arhivski savjet u Beču dao prijedlog o osnivanju Pokrajinskog arhiva u Poreču za krunovinu Primorje, ali do ostvarenja te ideje nije nikada došlo.

Ni u razdoblju talijanske vladavine od studenog 1918. do rujna 1943. nije došlo do otvaranja posebne arhivske ustanove sa sjedištem u Istri. Pitanje će se ozbiljno pokrenuti tek nakon Drugog svjetskog rata kada je Arhivski savjet Narodne Republike Hrvatske predložio stvaranje mreže arhiva na tlu Hrvatske. Taj je prijedlog zaživio, uz neke iznimke, a umjesto predloženog Arhiva u Puli, kasnije je osnovan Arhiv u Pazinu. I tako je početkom 1958. godine Narodni odbor kotara Pula formirao inicijativni odbor za osnivanjem Arhiva u Istri. *Vodeći računa o svojim mogućnostima i specifičnostima Istre, a na prijedlog inicijativnog odbora NOK Pula odlučio je da se Arhiv smjesti u Pazinu* (D. Vlahov). I doista, Arhiv je pod nazivom Istarski arhiv Pazin osnovan 20. listopada 1958. u Pazinu rješenjem spomenutog organa vlasti iz Pule. U infrastrukturnom smislu Arhiv u Pazinu je do 1965. dobio svoje vanjsko obličje: prostor Kaštela i zgrade preko puta Kaštela, kao i prve inventare, pri čemu valja posebno naglasiti pomoć iskusnih djelatnika arhivista iz Rijeke i Zagreba. Te je 1965. godine *Vjesnik Historijskog arhiva u Rijeci* postao glasilom i Historijskog arhiva Pazin od kada će istarske arhivističke teme dobiti i službeno svoju prvu periodičnu publikaciju. Petnaest godina kasnije (1980.) Arhiv je dobio i zgradu nekadašnje Carsko-kraljevske velike državne gimnazije u Pazinu, gdje mu je i danas sjedište.

Valja nam se osvrnuti i na promjene imena Arhiva: iako osnovan kao Istarski arhiv Pazin, već 1960. mijenja naziv u Historijski arhiv Pazin. Nastanakom nove države i promjenom društveno-političkog uređenja naziv Arhiva će 1993. godine biti promijenjen u Povijesni arhiv Pazin, da bi nakon donošenja »Zakona o arhivskom gradivu i arhivima« 1998. postao Državni arhiv u Pazinu.

Na početku ovog jubilarnog broja naše periodične i temeljne publikacije želimo iskazati zahvalnost za dosadašnji predan i ustrajan rad u razgranatoj nakladničkoj djelatno-

sti Državnog arhiva u Pazinu svim dosadašnjim ravnateljima, arhivistima, tehničkom i pomoćnom osoblju. Držimo važnim naglasiti da je financijska podrška našeg resornog Ministarstva kulture bila sustavna i time omogućavala njegovo redovito publiciranje. Na poseban način zahvaljujemo glavnim urednicima našeg *Vjesnika* i to Draženu Vlahovu, dr. h. c. koji je uredio prvi broj, potom mr. sc. Jakovu Jelinčiću koji je bio urednikom do 2007. godine, a njegov je odgovoran posao nastavio te to i dalje čini prof. dr. sc. Ivan Jurković. Također, osobitu zahvalnost dugujemo Karmen Markezić koja je tijekom petneast godina samozatajno vodila tajničke poslove u izdavaštvu Arhiva. Stalnu potporu imamo od strane naših vanjskih suradnika, poglavito autora kako domaćih tako i stranih kojima je Istra topos naročito zanimanja i inspiracije. Upravo zahvaljujući znanstvenicima koji su prepoznali vrijednost naše ustanove kao izdavača, kao i važnost istraživanja arhivskog gradiva, u mogućnosti smo redovito objavljivati po jedan broj godišnje te smo tako došli i do 25. broja našeg *Vjesnika istarskog arhiva*.

Elvis Orbanić